

Hergár Eszter-Katus Magdolna

Íme a 100 éves MNB története bankjegyeken és érméken keresztül

Száz évvel ezelőtti megalakulása óta a Magyar Nemzeti Bank kétféle pénznemet bocsájtott ki bankjegyek és pénzermék formájában: a szűk húsz esztendő megélt, ám annál emlékezetesebb utat befutó pengőt, valamint a ma is használatos forintot. Mindkét pénz többször megújult, hol kényszerből, hol biztonsági okokból vagy korszerűsítési szándékkal. A százéves történelmet a Pénzmúzeumban őrzött bankjegyeken és érméken keresztül idézzük most fel.

Az első világháború után az egyre növekvő infláció a korona fokozatos romlását hozta magával, miközben az aranykészletek is apadtak. A pénzromlás annyira felgyorsult, hogy 1924 közepére egyértelművé vált: a válságot csak külső segítséggel lehet felszámolni. A

pénzügyi segítség, a 250 millió aranykorona összegű kölcsön a Népszövetségtől érkezett, az Angol Bank 4 millió font sterling előlegével pedig – amely megteremtette az új jegybank számára szükséges nemesfémfedezetet – létre lehetett hozni 1924 júniusában a Magyar Nemzeti Bankot. Az új intézmény első elnöke a jogi doktor Popovics Sándor lett, aki korábban pénzügyminiszterként majd az Állami Jegyintézet elnökeként is tevékenykedett, valamint tagja volt a Magyar Tudományos Akadémiának.

A népszövetségi kölcsönnel sikerült megfékezni az inflációt, 1925-ben pedig megszületett az új, aranyalapú pénznem és a pengőérték bevezetéséről szóló törvény. Egy pengő 12 500 koronát ért, ám 1926. augusztus 25-től a magasabb címletű, úgynevezett korona államjegyeket, az átszámítási kulcsnak megfelelően pengő értékre felülbélyegezve hozták forgalomba, mert az MNB új pénznemre szóló bankjegyei még nem készültek el.

Kossuth Lajos „megüzente” az új magyar fizetőeszköz nevét

Az új pénznem nevének kiválasztását heves vita előzte meg, mindenképpen olyan elnevezést kerestek, amelynek hagyománya volt a magyar pénztörténetben. Így esett a választás az 1849-es kétforintos Kossuth-bankón olvasható „pengőforintra”. Az első pengő címletű bankjegyek 1926. végén jelentek meg a fizetési forgalomban, 5, 10, 20, 50 és 100 pengős címletekben. Az 50 és 100 pengősökön II. Rákóczi Ferenc, illetve Mátyás király arcképe szerepelt, az 5 pengősre Széchenyi Istvánt, a 10-esre Deák Ferencet, a 20-asra Kossuth Lajost nyomtatták. Az új pénznem váltópénze a korábbi fillér maradt. Az első pengősorozatot Helbing Ferenc tervezte, míg az 1927-ben kibocsátott 1000 pengős bankjegy már Egri Zoltán nevéhez köthető. Az első pengő-bankjegysorozat kicserélése után mindössze egy alkalommal került új bankjegyforgalomba: 1936-ban egy 10 pengős.

Az 1938 és 1941 közötti területi visszacsatolások – a Felvidék déli része, Kárpátalja, Észak-Erdély, Bácska – az érintett országrészek készpénzellátása

érdekében a jegybanknak újabb bankjegyeket kellett nyomtatniuk. Egy-két évet éltek ekkoriban az 5 pengős bankjegyek, majd a forgalomból lassan kiszoruló 1 és 2 pengős érmék helyére ugyanolyan címletű papírpénzeket dobtak piacra. 1942-ben pedig egy 20 pengős került forgalomba, 1941-es keltezéssel.

Búcsú a magyar királyságtól

A pengőrendszer fémpénzeinek kibocsátása 1926-ban indult meg. Az első címletsorozatban ezüstműből csupán 1 pengőst, nikkelből 50, kupronikkelből 20 és 10 fillérest, bronzból 2 és 1 fillérest vertek, majd 1929-től bővült a sor a 2

pengőssel. A második világháború kitörését követően – miután a nemesfém hiánycikk lett –, jelentek meg az alumíniumból vert 5, 2 és 1 pengős címletek, az aprópénzek esetében pedig átálltak a vas alapanyagra. Az utolsó „Magyar Királyság” feliratú fémpénzek 1944-ben készültek, a legutolsó darab az alumínium 5 pengős 1945-ben került forgalomba. Mivel a trianoni békeszerződést követően a körmöcbányai régi magyar pénzverde Csehszlovákiához került, ezeket az érméket már az új Magyar Állami Pénzverőben készítették az Üllői út és a Könyves Kálmán körút sarkán.

A pengő végnapjai és a világrekord

Bár az 1929-33-as gazdasági világválságot sikerült megúsznia a magyar fizetőeszköznek, a második világháború senkit és semmit nem kímélt. A károk összességében 22 milliárd békebeli pengőre rúgtak, amely a nemzeti vagyon mintegy 40 százalékát jelentette. A második világháború végére ismét jelentős méreteket öltött az infláció Magyarországon, amelyet ez alkalommal végképp nem lehetett megfékezni. Sokáig mi,

magyarok vezettük a világranglistát a pénzügyi világban: a pengő 1946-os hiperinflációjával rekordot döntöttünk. Bő egy év alatt az akkori hivatalos pénzünk, a pengő értéke 41 900 000 000 000 000-od, azaz 41,9 trilliomod részére csökkent. Ez napi átlagban 207 százalékos pénzromlást jelentett. A világ valaha kiadott legnagyobb címletű pengőjét továbbra is a magyar állam jegyzi az egymilliárd billpengős bankjeggyel, amely 1000 trillió pengőnek felelt meg.

Mai nemzeti valutánk lassan nyolcvan éves

A pengőt már nem lehetett megmenteni, ám - köszönhetően az Aranyvonat hűséges és bátor jegybanki dolgozóinak, a magyar állam külföldre menekített, majd újra hazahozott, megközelítőleg 30 tonnás aranykészletét fedezetként használva - új nemzeti fizetőeszközt vezettek be 1946. augusztus 1-jén: az aranyalapú forintot. Egy forint 0,075 gramm finom aranyak felelt meg, váltópénze pedig a fillér lett. Az

1946-os első forintérmék alumíniumból készültek. Sokan emlékezhetnek még a jellegzetes, recés szélű 1 forintosokra és a később rézből vert 2 forintosokra, hiszen ezeket egészen 1990-ig gyártották. A kiadás évében készült 2, 10, 20 filléres és 1, 2 és 5 forintos címlet. Ezt az érmesort kisebb változtatásokkal és bővítéssel (5 és 50 fillér, 10 és 20 forint) egészen 1989-ig verték. A rendszerváltozás után teljesen új tervezésű 1 és 200 forint közötti forgalmi érméket adtak ki. A fillér nem sokkal élte túl a rendszerváltást, 1999-re fokozatosan kivontak minden címletet.

A Magyar Nemzeti Bank 1993-ban új forgalmi érmesort bocsátott ki 5-10-20-50 és 100 forintos címletekben. 1996-ban a 100 forintos érme kétszínű (bicolor) kivitelűre változott, míg 2009-ben a címlistsor a 200 forintos érmével bővült. 2019.

októbertől a 100 forintos érme változatlan érmeképpel, acél helyett rézötvözetű alapanyagból készül. Mind a „Magyar Köztársaság”, mind a „Magyarország” feliratot viselő érme törvényes fizetőeszközök, valamint a rézötvözetű 100 forintos érme mellett az acél alapanyagú érme is forgalomban maradtak.

A korai forintbankjegyek a világ legszebb fizetőeszközei között

Az első forintbankjegyek a tíz- és százforintosok voltak, de ezeket silány minőségük miatt nagyon könnyű volt hamisítani. Az 1947-től kiadott tíz-, húsz-, ötven- és százforintosok viszont olyan jól sikerültek, hogy azokat ma is a világ legszebb bankjegysorozatai között tartják számon. Ám az évtizedek során a forint is gyengült, egyre nagyobb címletek kerültek forgalomba:

1969-ben Ady Endre arcképével jelent meg az 500 forintos bankjegy, 1983-ban az 1000 forintos Bartók Bélával, és 1990-ben Széchenyi Istvánéval az 5000 forintos bankó (ez volt az első papírpénzünk, amely már Braille-írással is el volt látva). Végül kibocsátotta a jegybank a 10 ezer, majd a 20 ezer forintos bankjegyeket is.

Változó címer

A papírpénzeken többször változott a címer. Az első bankjegyek forgalomba kerülésekor a Kossuth-címer volt Magyarország jelképe, amelyet később a szocialista államvezetéshez illeszkedő Rákosi-címerre cseréltek le. Az 1956-os

forradalom után újra a Kossuth-címer lett az ország jelképe, de az olyan rövid ideig volt érvényben, hogy bankjegyre nem került. 1957-től a Kádár-címer, 1990-től pedig a jelenlegi koronás kiscímer került a bankjegyekre. Az 1948-tól forgalomba állított, majd a címerek változásaival érintett négy 100 forintos bankjegyet egységesen 1998. december 31-én vonták ki a forgalomból.

Az MNB az 1997-től kibocsátott bankjegysorozatot 2014 és 2019 között megújította. Ennek címletei minden olyan látható és nem látható jellemzővel rendelkeznek, amelyek a korszerűséget, egyben a megbízható működést garantálják a készpénzforgalom minden szereplője számára. A jelenleg is forgalomban lévő bankjegysorozat grafikai tervét Pálinkás György grafikusművész készítette.

„Szerkesztett formában megjelent a Portfolio.hu oldalon 2024. április 30-án.”